

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิด

การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาทฤษฎีและผลของงานศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจซึ่งปัญหาและวิธีการดำเนินการศึกษาได้อย่างถูกต้องโดยประกอบไปด้วยเนื้อหาต่อไปนี้

1. ทฤษฎีความต้องการเพื่อทราบถึงความต้องการในการพัฒนาความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี
2. บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบถึงแนวทางในการพัฒนาของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

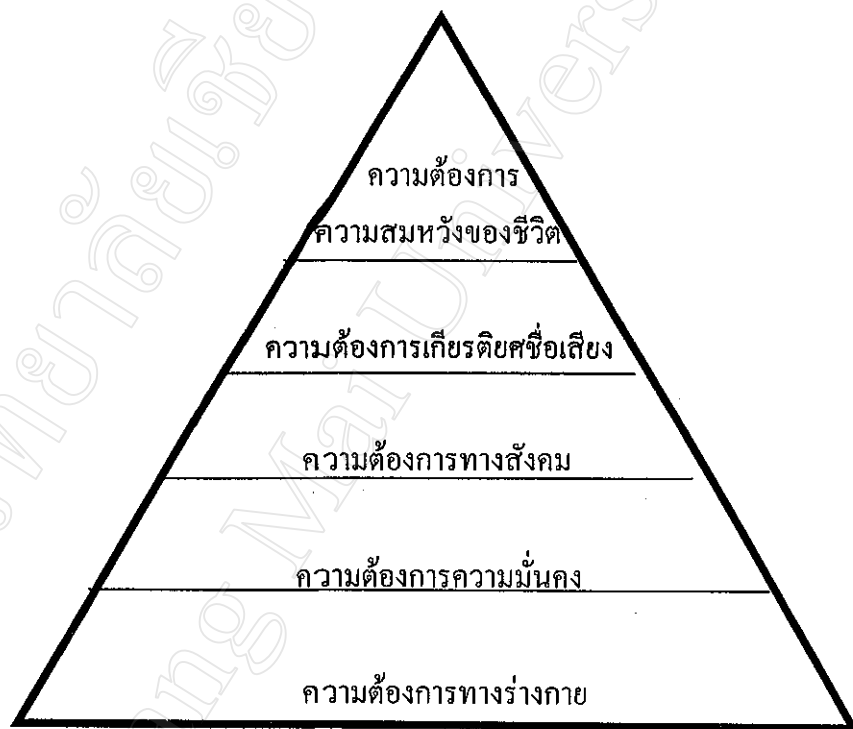
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ

สมยศ นาวิการ¹ ได้เรียบเรียงทฤษฎีความต้องการไว้ในหนังสือการบริหารและพฤติกรรมองค์กร ดังนี้

1. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ซึ่งจากภาพที่ 1 สามารถลำดับความต้องการดังนี้
 - 1.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการที่อยู่ลำดับต่ำสุด ความต้องการเหล่านี้ หมายถึง แรงผลักดันชีววิทยาพื้นฐาน เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ และที่อยู่อาศัย
 - 1.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการลำดับที่สองของมาสโลว์ ซึ่งหมายถึงความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยที่ปราศจากอันตรายทางร่างกายและจิตใจ
 - 1.3 ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการลำดับที่สาม ความต้องการด้านนี้หมายถึง ความต้องการที่จะเกี่ยวพัน การมีเพื่อนและการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่น เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคม

¹ สมยศ นาวิการ, *การบริหารและพฤติกรรมองค์กร* (กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ, 2540), หน้า 297 -- 310.

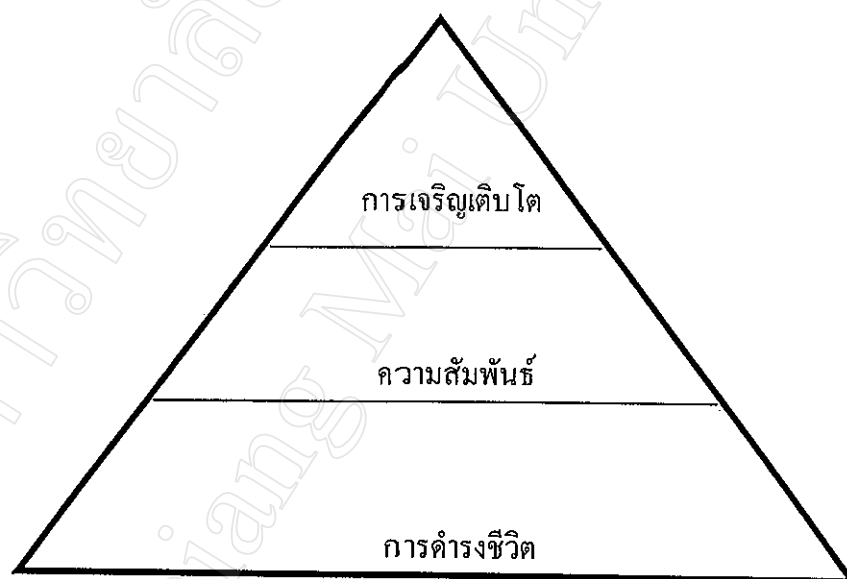
- 1.4 ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) เป็นความต้องการลำดับที่สี่ ซึ่งหมายถึงความต้องการของบุคคลที่จะสร้างการเคารพตนเองและการชมเชยจากบุคคลอื่น ความต้องการชื่อเสียงและการยกย่องจากบุคคลอื่น
- 1.5 ความต้องการความสมหวังของชีวิต (Self-Actualization Needs) ความต้องการความสมหวังของชีวิตคือความต้องการระดับสูงสุดเป็นความต้องการที่จะบรรลุความสมหวังของตนเองด้วยการใช้ความสามารถ ทักษะ และศักยภาพอย่างเต็มที่ บุคคลที่ถูกจูงใจด้วยความต้องการความสมหวังของชีวิตจะแสวงหางานที่ท้าทายความสามารถของพวกเขา

ภาพที่ 1 แสดงลำดับความต้องการของมาสโลว์

2. ทฤษฎี ERG ของ แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's ERG Theory) ซึ่งจากภาพที่ 2 สามารถลำดับความต้องการดังนี้
- 2.1 ความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs) คือ ความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัย ความต้องการเหล่านี้เปรียบเทียบกับความต้องการระดับต่ำที่ได้ถูกกล่าวถึงภายในทฤษฎีของมาสโลว์ ความต้องการรายได้ สวัสดิการ และสภาพแวดล้อมการทำงานจะเป็นความต้องการประเภทนี้

- 2.2 ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) คือ ความต้องการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคลภายในสถานที่ทำงาน ความต้องการความสัมพันธ์จะเหมือนกับความต้องการทางสังคมของมาสโลว์
- 2.3 ความต้องการเจริญเติบโต (Growth Needs) คือ ความต้องการภายในเพื่อการพัฒนาส่วนบุคคล ความต้องการของบุคคลที่จะเจริญเติบโตพัฒนาและใช้ความสามารถของพวกเขาอย่างเต็มที่ ด้วยการแสวงหาโอกาสและการเอาชนะความท้าทายใหม่ๆ ความต้องการเหล่านี้จะถูกตอบสนองด้วยการมีส่วนร่วมของบุคคลภายในสภาพแวดล้อมของงาน ความต้องการเจริญเติบโตจะตรงกับความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความต้องการความสมหวังของชีวิตของมาสโลว์

ภาพที่ 2 แสดงลำดับความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์

จากทฤษฎีของมาสโลว์ ข้อที่สอง สาม และสี่ ทฤษฎีของ Alderfer ข้อที่หนึ่ง สอง และสาม ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชีในการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่ต้องการศึกษาสถานภาพของการพัฒนาด้านวิชาชีพบัญชีในปัจจุบันของผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชีในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เนื่องจากมนุษย์เราย่อมต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคม ดังนั้น การที่จะเกิดการยอมรับได้ก็ ต้องมีการสร้างคุณค่าให้แก่ตัวเอง ซึ่งวิธีการที่จะสร้างคุณค่าให้กับตัวเองสามารถทำได้หลายทางการ

พัฒนาความรู้ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่นิยมปฏิบัติ เมื่อมนุษย์ได้รับการยอมรับจากสังคมแล้วก็นำมาซึ่งชื่อเสียง เกียรติยศ ต้องการให้คนเคารพนับถือ อย่างเช่น พนักงานบัญชีทั่วไปก็ต้องอยากที่จะได้รับการยอมรับและยกย่องให้เป็นสมุห์บัญชีเพื่อตนจะได้เป็นที่เคารพนับถือเมื่อได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียง แล้วก็จะส่งผลให้เกิดความสมหวังของชีวิต

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและบทความของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีในแง่มุมต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

การปรับบทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชี

1. ธวัช ภูษิตโกโยโคโย² ที่ปรึกษาสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปีในหัวข้อเรื่อง “บทบาทที่ท้าทายวิชาชีพในศักราชใหม่” ดังนี้

ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกระทบต่อการดำเนินธุรกิจในขณะที่และในอนาคตซึ่งเห็นได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญดังนั้นนักบัญชีจะต้องปรับบทบาทของตัวเองเพื่อร่วมในการแก้ปัญหากับผู้บริหารในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ความเปลี่ยนแปลงในหลักการบริหาร

ผู้บริหารในปัจจุบันและอนาคตจะต้องบริหารธุรกิจอย่างมีคุณธรรมและเป็นมืออาชีพความสามารถและจรรยาบรรณสูง ผู้บริหารจะต้องมุ่งเน้นความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายในการบริหารเป็นสำคัญ และจะต้องรักษากติกาในการบริหารอย่างเคร่งครัด ความสามารถของผู้บริหารจะถูกวัดผลด้วยกำไรและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจดังนั้นผู้บริหารจึงต้องการผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จซึ่งผู้ช่วยเหลือดังกล่าวก็คือนักบัญชี นักบัญชีจึงต้องมีความรู้และมีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในบริการที่ผู้บริหารจะได้รับดังนั้น บทบาทของนักบัญชีในยุคนี้จึงต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่ผู้บริหารประสงค์เสมอและต้องช่วยให้ผู้บริหารสามารถรักษาคุณธรรมและจรรยาบรรณในการบริหารได้ตามที่สังคมคาดหวัง

1.2 ความสำคัญของสภาพคล่อง

‘แนวทางการบริหารยุคใหม่จะมุ่งเน้นสภาพคล่องและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจมากขึ้น

² ธวัช ภูษิตโกโยโคโย, บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า

ดังนั้นนักบัญชีจะต้องเพิ่มบทบาทช่วยในการบริหารทางการเงินแก่ผู้บริหารในช่วงนี้ให้มากขึ้น เพราะเป็นช่วงของการบริหารที่เน้นในเรื่องเงินมากที่สุดซึ่งนักบัญชีเป็นผู้ที่มีความรู้ในฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานเป็นอย่างดีไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทของผู้ทำบัญชีหรือผู้สอบบัญชี การเพิ่มงานให้บริการด้านการเงินเข้าไปจะช่วยผู้บริหารในการบริหารสภาพคล่องให้ประสบความสำเร็จและสามารถรักษาธุรกิจให้อยู่รอดได้

1.3 การใช้ทรัพยากร

ผู้บริหารจะมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรมากขึ้น การเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุดดังนั้นนักบัญชีจะต้องมีความรู้ที่สามารถช่วยผู้บริหารในด้านนี้สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้บริหารนำไปพิจารณาตัดสินใจในการเลือกใช้ทรัพยากรซึ่งนักบัญชีจะมีข้อมูลและวิธีการเกี่ยวกับการวัดผลอยู่แล้วเนื่องจากเป็นผู้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินดังนั้นนักบัญชีย่อมสามารถนำความรู้เหล่านี้มาใช้ประเมินความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรตลอดจนวัดผลว่าการตัดสินใจใช้ทรัพยากรนั้น มีประโยชน์สูงสุดตามที่ได้คาดหวังหรือไม่

1.4 ความจำเป็นเพื่อความอยู่รอด

ในช่วงวิกฤต ทุกธุรกิจต้องฝ่าฝืนให้ผ่านพ้นอุปสรรคและภาวะวิกฤตซึ่งนักบัญชีย่อมทราบดีว่า กิจการหรือผลิตภัณฑ์ใดที่ทำกำไรได้ดี จะยังคงคุ้มทุนอยู่หรือไม่ ข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับต้นทุนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจในการที่จะลดขนาดธุรกิจ ลดคน หรือลดผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แน่ใจว่าธุรกิจรักษาไว้ในสิ่งที่ยังอำนวยประโยชน์ให้แก่กิจการได้มากที่สุด ความยากลำบากในช่วงนี้ผู้บริหารย่อมต้องการที่พึ่งซึ่งจะช่วยให้ตนตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรักษากิจการให้อยู่รอดได้ นักบัญชีต้องคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นอันดับแรกและสำคัญที่สุด เพราะความดำรงอยู่ของกิจการหมายถึงการมีงานของนักบัญชีด้วย

นักบัญชีจะต้องปรับตัวให้รองรับความคาดหวังของผู้ใช้บริการให้ได้ งานของนักบัญชีจะต้องมีมาตรฐานเทียบเคียงกับมาตรฐานโลก และจะต้องเตรียมพร้อมต่อความรับผิดชอบในงานที่ให้บริการเหมือนที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในตะวันตก คุณภาพและความถูกต้องกับหลักการและมาตรฐานเป็นสิ่งที่ละเว้นไม่ได้ ผู้สอบบัญชีจะต้องมีมาตรการและแนวทางในการควบคุมดูแลคุณภาพของงานบริการที่สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงินให้ได้และเป็นไปตามความคาดหวังนั้น ความทันสมัยและทันเหตุการณ์จะเป็นสิ่งที่นักบัญชีต้องให้ความสนใจใฝ่และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สถาบันวิชาชีพจำเป็นต้องเร่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือนักบัญชีในด้านนี้ และจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีกำหนดเวลาที่แน่นอน นักบัญชีเองต้องตั้งเจตน์จำนงค์ในการพัฒนาและปรับตัวให้ได้ เพื่อให้วิชาชีพบัญชีไทยเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือตลอดไป

2. สุชาดา กิระนันท์ อาจารย์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปี ในหัวเรื่อง “นักบัญชีในยุค 2000 ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจยุคการค้าเสรี ที่นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ลักษณะของสินค้าและบริการที่เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยี เป็นที่คาดว่า นักบัญชียุคใหม่จะต้องปรับตนเองให้เข้ากับสภาพของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดต่อไปในเวลาข้างหน้าด้วยซึ่งนักบัญชียุคใหม่(ควร) จะต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- มีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชี และเข้าใจระบบบัญชีอย่างดี
- มีความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการทำงานบัญชีได้อย่างดี
- มีความเข้าใจในงานด้านอื่น ๆ ของกิจการเพื่อให้สามารถเข้าใจความต้องการของฝ่ายอื่น ๆ และผู้บริหารที่มีต่อข้อมูลและสารสนเทศทางการบัญชี
- มีความสามารถในการแปลความหมายของข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- รู้จักการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศทางการบัญชีที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้
- สามารถเลือกและสร้างรูปแบบการนำเสนอสารสนเทศที่เหมาะสม
- มีความสามารถในการค้นคว้า สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจและตลาดการเงิน รวมทั้งมาตรฐานการบัญชีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
- มีความตั้งใจ ใฝ่รู้ และกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
- มีความเป็นอิสระในการทำงานมากขึ้น
- มีจิตสำนึกและจรรยาบรรณของวิชาชีพการบัญชีและการสอบบัญชี

3. สิงห์ ดังทัตสวัสดิ์ กรรมการและผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ในหัวเรื่อง “มูลค่าเพิ่มของนักบัญชีในบทบาท CFO ยุค 2000 ดังนี้

นักบัญชียุคก่อนมักกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองไว้ที่การวางระบบบัญชีการเงิน การบันทึกรายการทางบัญชี การจัดทำงบการเงินที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดและส่งต่อข้อมูลทางการบัญชีการเงินเหล่านั้นให้แก่ผู้บริหารแต่ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก นักบัญชีในอนาคตจึงไม่จำเป็นต้องจำกัดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ

³ สุชาดา กิระนันท์, นักบัญชียุค 2000 (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า 158 – 160.

⁴ สิงห์ ดังทัตสวัสดิ์, มูลค่าเพิ่มของนักบัญชีในบทบาท CFO ยุค 2000 (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า 197-205.

ของตนเองไว้เพียงเท่านั้น นักบัญชีทั่วไปรวมทั้ง Chief Financial Officer (CFO) สามารถจะสร้างมูลค่าเพิ่มสูงสุดให้กับทั้งองค์กรและตนเองได้ โดยเน้นการพัฒนาความรู้ทางการเงิน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รู้จักการวิเคราะห์/การผสมผสานระหว่างข้อมูลทางการเงิน(Financial Information) กับข้อมูลด้านอื่น (Non-financial Information) เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ได้

นักบัญชีที่มุ่งหวังจะเติบโตเป็น CFO ที่ประสบความสำเร็จในอนาคต จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความสามารถในการพัฒนาและปรับบทบาทให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี มีคุณภาพการบริหารงานที่ดี มีความเป็นผู้นำ เป็นผู้จัดการด้านข้อมูลข่าวสาร มีความรอบรู้และเข้าใจในงานด้านอื่น ๆ ขององค์กร แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ และให้ความสำคัญกับ Corporate Governance เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้

ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักบัญชี

1. แน่งน้อย ใจอ่อนน้อย⁵ อาจารย์ประจำภาควิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปี ในหัวข้อเรื่อง “บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป” ดังนี้

อาจจะแยกนักบัญชีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักบัญชีในฐานะผู้บริหารขององค์กร และนักบัญชีในฐานะของผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี

1.1 ในฐานะผู้บริหารขององค์กร

จากสภาพแวดล้อมของการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป ธุรกิจจำเป็นต้องปรับโครงสร้างขององค์กรให้มีลักษณะการบริหารงานที่พึ่งพาระบบสารสนเทศมากขึ้น ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการในองค์กรสำหรับข้อมูลที่เป็นตัวเลขนั้น ฐานข้อมูลที่สำคัญคือข้อมูลทางบัญชี ดังนั้นถ้าจะให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของระบบสารสนเทศทางบัญชี ซึ่งประมวผลโดยคอมพิวเตอร์ดังนั้นนักบัญชีจะต้องมีความรู้ก้าวหน้าทันเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางการดำเนินธุรกิจ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาตนเองมาเป็นผู้จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการให้กับผู้บริหารในลักษณะต่าง ๆ เช่น อาจจัดทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System) ให้กับผู้บริหารและสามารถที่จะเลือกซื้อหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมทางด้านบัญชีที่สามารถตอบสนองความต้องการของ

⁵ แน่งน้อย ใจอ่อนน้อย, บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า 165-169.

องค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

1.2 ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี

ในกรณีของผู้สอบบัญชีภายใน ปัจจุบันผู้สอบบัญชีภายในจะต้องมีความรู้ที่จะก้าวทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการควบคุมและรักษาความปลอดภัยของระบบสารสนเทศขององค์กร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแน่ใจได้ว่าสารสนเทศที่ออกมาจากระบบดังกล่าวนั้นถูกต้องและเชื่อถือได้

สำหรับผู้สอบบัญชีภายนอกก็จะต้องมีความรอบรู้เช่นเดียวกันจะต้องรอบรู้ในเรื่องของรูปแบบของธุรกิจที่ปรับเปลี่ยนไป เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อจะได้ทราบถึงวิธีการดำเนินธุรกิจของกิจการผู้รับตรวจหรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับตรวจ ทำให้สามารถกำหนดแผนการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก็เป็นสิ่งที่ไม่ได้เช่นเดียวกัน ผู้สอบบัญชีที่รับงานตรวจสอบกิจการที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลทางบัญชีจำเป็นจะต้องมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอที่จะสามารถสอบทานการควบคุมภายในของระบบคอมพิวเตอร์และตรวจสอบระบบดังกล่าวได้

2. ฉัตรวา วาสิกคุตต์⁶ (2542 : 263-272) หัวหน้าบริษัท สำนักงานเอ็นเอส แอนด์ ยัง จำกัด ได้กล่าวไว้ในเอกสารการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 16 ในหัวเรื่อง “วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี : ผลกระทบต่อวิชาชีพ” ดังนี้

วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อวิชาชีพในเรื่องของลักษณะของข้อมูลที่จำเป็นสำหรับนักบัญชี การนำคอมพิวเตอร์และ/หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบันทึกบัญชีทำให้ข้อมูลทางบัญชีซึ่งเคยอยู่ในรูปของเอกสารกลายเป็นอยู่ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูล (Electronic File) หรือขั้นตอนการทำงานบางประเภทซึ่งเคยใช้เอกสารในการอนุมัติหรือใช้เอกสารในการส่งต่อจากฝ่ายหนึ่งไปอีกฝ่ายหนึ่งก็เปลี่ยนไป การทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำให้ขั้นตอนการทำงานบางอย่างลดลงโดยคอมพิวเตอร์จะสามารถส่งต่อข้อมูลระหว่างระบบโดยอัตโนมัติโดยไม่มีเอกสารเกี่ยวข้อง การไม่มีเอกสารแนบ (Supporting Document) ในบางกรณีทำให้นักบัญชีจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบ การที่นักบัญชีจะปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบได้นั้น การเข้าใจในการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งสำคัญ นักบัญชีในปัจจุบันต้องสามารถเข้าใจว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำงานได้อย่างไร รายการทางธุรกิจประเภทไหนที่สามารถผ่านระบบโดยอัตโนมัติโดยไม่มีเอกสารแนบ ข้อมูล

⁶ ฉัตรวา วาสิกคุตต์, วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี:ผลกระทบต่อวิชาชีพ (กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์, 2542), หน้า 263 – 272.

ทางธุรกิจถูกเก็บอยู่ในลักษณะอะไรและที่ไหน ข้อมูลทางบัญชีสามารถนำออกมาวิเคราะห์โดยวิธีใด มีวิธีอะไรบ้างที่สามารถติดตามทางเดินของข้อมูล (ไม่ใช่เอกสาร) ทั้งหมด (Audit Trail)

คุณสมบัติของผู้ทำบัญชี

กรมทะเบียนการค้าได้ออกประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่อง กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2543 ไว้ดังนี้

ผู้ทำบัญชีต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร
- (2) มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ทำบัญชีได้
- (3) ไม่เคยต้องโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เนื่องจากได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี เว้นแต่พ้นระยะเวลาที่ถูกลงโทษมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี

(4) มีคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

- (ก) ทำบัญชีของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่ง ณ วันปิดบัญชีในรอบปีบัญชีที่ผ่านมา มีทุนจดทะเบียนไม่เกินห้าล้านบาท มีสินทรัพย์รวมไม่เกินสามสิบล้านบาท และมีรายได้รวมไม่เกินสามสิบล้านบาท ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทาง การบัญชีหรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัย หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่าไม่ต่ำกว่า อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทาง การบัญชี

- (ข) ผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีดังต่อไปนี้ ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทาง การบัญชีหรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัย หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่าไม่ต่ำกว่า ปริญญาตรีทางการบัญชี

- 1) ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยซึ่ง ณ วัน ปิดบัญชีในรอบปีบัญชีที่ผ่านมา มีทุนจดทะเบียน หรือสินทรัพย์รวมหรือรายได้รวมรายการใดรายการหนึ่งเกินกว่าที่กำหนดไว้ใน (ก)
- 2) บริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย
- 3) นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย
- 4) กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร

- 5) ผู้ประกอบธุรกิจธนาคาร เงินทุน หลักทรัพย์ เครดิตฟองซิเอร์ ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย
 - 6) ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- (ค) ในกรณีที่เป็นกรณี่เริ่มทำบัญชีรอบปีบัญชีแรกของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี คุณวุฒิของผู้ทำบัญชีให้พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ทุนจดทะเบียนตามที่กำหนดไว้ใน (ก) และ(ข) แล้วแต่กรณี

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชี

จुरี วิจิตรธนบดี⁷ ได้กล่าวถึงเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีของผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ยังมีความรู้และความเข้าใจในระดับปานกลาง และเป็นความเข้าใจในมาตรฐานฉบับที่ไม่มีการปรับปรุง เช่น มาตรฐานการบัญชีเรื่อง การเช่าซื้อทางด้านผู้ให้เช่า แต่หากเป็นมาตรฐานฉบับที่ออกใหม่ เช่น มาตรฐานการบัญชีเรื่อง การปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา หรือ มาตรฐานการบัญชีเรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชีมีความเข้าใจในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขการพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการแสวงหาความรู้ ใหม่ ๆ โดยการติดตามข่าวสารจากสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาต พร้อมกันนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการบัญชีของไทย ควรมีการกระจายข่าวสารออกไปยังภูมิภาคและควรมีการจัดอบรม ประชุม สัมมนา ในส่วนภูมิภาคให้มากขึ้น เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชีได้พัฒนาความรู้และศักยภาพในการทำงาน ได้ดียิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในปัจจุบันมีความสำคัญมากขึ้น มีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการเป็นผู้ทำบัญชีแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชียังต้องสามารถนำเสนอข้อมูลทางบัญชีที่เป็นประโยชน์เพื่อผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจและสามารถช่วยผู้บริหารในการบริหารสภาพคล่องของธุรกิจอีกทั้งผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องมีความสามารถในด้านของเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชีเพิ่มขึ้นด้วยรวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐาน

⁷ จुरี วิจิตรธนบดี, ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีของผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543)

การสอบบัญชี ซึ่งการที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีจะมีบทบาทเพิ่มขึ้นได้จะต้องมีการพัฒนาความรู้ทางการบัญชี

ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงความต้องการในการพัฒนาความรู้ทางการบัญชีของผู้ประกอบการวิชาชีพการบัญชีว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาผู้ประกอบการวิชาชีพการบัญชีโดยมีขอบเขตการศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เท่านั้น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University